

'Op de grote dag zullen wij uw hulp niet inroepen. Wij zullen u zelfs beletten, op straat te komen . . . Wij zullen u onomwonden zeggen: 'Gij hebt ons in de dagen van strijd uw steun geweigerd. Rekent thans niet op ons. Gij kunt 'Oranje boven' brullen zoveel gij wilt en uw knoopsgat sieren met enorme, driekleurige strikken, voor ons zult gij niet bestaan, behalve om aan de menigte te tonen hoe en wat gij zijt en waarom gij uit berekening niet hebt gedaan wat gedaan moest worden.'¹

Kort na deze noodkreet werd de Nève in verband met zijn 'piloteenhulp' gearresteerd.² Intussen was van Namen, in Groningen ondergedoken, daar bij toeval in contact gekomen met de verloofde van zijn neef Wim Speelman; die verloofde kende Speelmans onderduikadres dat van Namen niet wist. Via Speelman ontmoette hij weer Kooistra en toen deze drie (van Namen, Speelman, Kooistra) na de arrestatie van de Nève voor het probleem stonden, hoe men *Vrij Nederland* redactioneel kon voortzetten, was het Kooistra die de aandacht vestigde op de hoofdonderwijzer van de school in de Amsterdamse Jordaan waar hij zelf als onderwijzer aan verbonden was: Henk van Randwijk. Van Randwijk betrok van zijn kant de dichter Jan H. de Groot en de journaliste mej. dr. G. H. J. van der Molen bij de besprekingen. Nog twee personen kwamen er bij: A. H. Stam, de Nève's medewerker, en een analyst uit Haarlem, Henk P. Hos, met wie Speelman en Kooistra in contact gekomen waren. Toen het gezelschap in oktober in Amsterdam voor een soort constituerende vergadering bijeenkwam, ontbrak evenwel Kooistra: verdacht van een poging om naar Engeland te ontsnappen, was hij in Delfzijl gearresteerd. Hij stierf een klein jaar later in het concentratiekamp Gross-Rosen.

Op die constituerende vergadering stond allereerst ter discussie, welk karakter men aan het 'nieuwe' *Vrij Nederland* zou geven. De anti-revolutionaire leider Jan Schouten had tegen Speelman, die hem opgezocht had, ge-

¹ *Vrij Nederland*, II, 3 (11 sept. 1941), p. 9. ² De Nève verkreeg voor de Duitse rechtbank uitstel van behandeling door krankzinnigheid te simuleren. Die fictie werd door rapporten van psychiaters die door de Nève's echtgenote, de schrijfster Henriëtte van Eyk, in het complot betrokken waren, ondersteund. De Nève bracht het op, zijn simuleren tot december '43 voort te zetten; hij kon het toen in het Duitse krankzinnigengesticht waar hij opgesloten was en waar hij bijna verhongerde, niet meer uithouden. In een brief aan het *Feldgericht* dat hem ontoerekeningsvatbaar verklaard had, bekende hij zijn daden. Het werd juli '44 voor hij naar Nederland overgebracht was. Op 4 september, de dag vóór Dolle Dinsdag, werd hij tot de doodstraf veroordeeld, maar in de chaos die zich ontwikkelde, raakte zijn dossier zoek. Hij werd naar Sachsenhausen getransporteerd. Aan het slot van een evacuatiemars uit dat concentratiekamp werd hij eind april '45 bevrijd.